

Går vi mot en ny oljeordning?

I skuggan av Irakkrisen döljer sig en kraftmätning om kontrollen av oljefyndigheterna i världen. I en rapport för Worldwatch Institute i Washington visar Michael Renner på hur Bushadministrationen i samarbete med stora oljebolag strävar efter att uppnå en ny oljeordning liknande den som rådde före oljekrisen på 1970-talet och den nationaliseringsvåg inom oljeindustrin som därefter följde. Iraks omfattande oljetillgångar skulle, skriver Michael Renner efter ett regimskifte "vara hjulsprinten i en ny ordning i världens oljeindustri." Det är ett högt spel om

oljetillgångar som finns bakom den politiska kraftmätningen i FNs säkerhetsråd.

I en andra artikel uppmärksammar vi hur transnationella företag försöker utvinna olja utanför Västsaharas kust. Detta sker i samarbete med ockupationsmakten Marocko mot FNs vilja (av FN förklarad olagligt). Även här får vi en inblick i ett maktspel om oljetillgångar och som förlänger FNs avkoloniseringsuppdrag av Västsahara och också står i motsättning till en rättvis lösning av Västsaharafrågan.

Washingtons krig mot Irak handlar om kontroll av oljan i Persiska viken

av Michael Renner

Enbart i den allra direktaste mening är Bushadministrationens Irakpolitik riktad mot Saddam Hussein. I motsättning till allt högröstat tal om terrorism, massförstörelsevapen, brott mot mänskliga rättigheter, har väldigt litet sagts om oljan. Administrationen har hållit tyst om dess planer för ett Irak efter Saddam Hussein och fortsätter att neka till att det föreligger något intresse av landets oljeresurser. Men pressrapporter indikerar att USA-företrädare överväger en utdragen ockupation av Irak efter deras krig för att störta Saddam Hussein. Det är troligt att ett USA-kontrollerat Irak kommer att vara hjulsprinten i en ny ordning i världens oljeindustri. Faktiskt kan mycket väl ett krig mot Irak leda till en större förändring av maktbalansen i Mellanöstern.

Olja för evigt

Bushadministrationens band till olje- och gasindustri är mer än omfattande; de är genomträngande. De går,

så att säga, från toppen, med en 'högste chef' som växte upp mitt i kulturen inom Texas oljebolag och har också själv varit verksam inom den; och en 'vice' som tillträdde sitt ämbete med en mångmiljon dollar i avgångsvederlag från sin post som verkställande direktör i Halliburton Oil. Efter tillträdet till ämbetet utvecklade vicepresidenten en energipolitik under närmsta ledning av en grupp verkställande chefer för oljebolag vars identiteter han gjort stora ansträngningar för att undanhålla offentlig insyn. Efter att ha tillträtt ämbetet har presidenten och vicepresidenten satt samman en regering i huvudsak bestående av företrädare för den oljekultur de själva kommer ifrån. Dessa innefattar Secretary of the Army Thomas White, en tidigare viceordförande i Enron, och handelsminister Don Evans, tidigare ordförande i oljeutvinningsföretaget Tom Brown, Inc., vars aktieinnehav i bolaget hade ett värde av 13 miljoner dollar vid tidpunkten då han tillträdde ämbetet.

Bushadministrationens energipolitik är baserad på ständigt växande oljeförbrukning, företrädesvis billig

olja. USAs oljeförbrukning förväntas öka med en tredjedel under de nästkommande två årtiondena. Vita Huset trycker på för större inhemsk anpassning och vill öppna Arctic National Wildlife Refuge för oljeindustrin. Dessutom erkände vicepresident Cheney, som ansvarar för administrationens National Energy Policy Development Group, i en rapport daterad maj 2001 att USAs oljeproduktion kommer att minska med 12 procent under de kommande 20 åren. Som ett resultat av detta har USAs beroende av importerad olja ökat från en tredjedel 1985 till mer än hälften idag och kommer att öka till två tredjedelar år 2020.¹

Sedan 1970-talet har USA gjort kraftfulla ansträngningar att variera sina leverantörer, och gått långt utanför OPEC och utanför Mellanöstern. Den nuvarande administrationen agerar kraftfullt för att utöka produktionen till sådana vittomfattande platser som runt Kaspiska Havet, Nigeria, Tchad, Angola, och i havsdjupen i Atlanten och blickar mot ledande leverantörer till den västliga hemisfären såsom Kanada, Mexiko och Venezuela.² Västafrika förväntas kunna bidra med så mycket som en fjärdedel av USAs oljeimport om ungefär ett årtionde framåt.³ Men det går inte att komma ifrån det faktum att Mellanöstern och specifikt Persiska viken kvarstår som världens primära oljeregion. Cheneys rapport fastslår också att varje bedömning visar på att oljeproducenterna i Mellanöstern kommer att fortsätta vara världens huvudsakliga oljegarant. Mellanöstern svarar idag för cirka 30 procent av den globala oljeutvinningen och mer än 40 procent av all oljeexport. Med cirka 65 procent av planetens kända reserver, är det enligt Bush-administrationen den enda regionen som kan tillgodose den substantiella ökningen av världens oljebehov.⁴ Cheneys rapport bedömer att Persiska vikens oljeleverantörer kommer att bidra med 54-67 procent av världens oljeexport år 2020.⁵

Saudiarabien är en nyckelaktör. Med 262 miljarder fat, svarar de för en fjärdedel av världens totala kända reserver och är den enskilt största leverantören.⁶ Än viktigare är att Saudiarabien har ett flertal gånger demonstrerat – efter den iranska revolutionen, och efter Iraks invasion av Kuwait – att de varit

beredda att kompensera för förluster från andra leverantörer, och lugnat marknaden i tider av vild oordning. Idag kunde Riyadh öka sin produktion på 8 miljoner fat om dagen till 10,5 fat om dagen inom tre månader, och därmed kompensera för varje förlust av irakisk olja under ett amerikanskt militärt anfall.⁷

Irak: Från paria till fabulös roll

Pariastaten Irak intar emellertid en nyckelroll, med sin rikliga mängd högkvalitativ olja som kan utvinas till mycket låg kostnad (och följaktligen till stor vinst). Vid 112 miljarder fat är landets kända reserver för närvarande på andra plats efter Saudiarabien. Energi Information Administration (EIA) vid USAs energidepartement uppskattar att med ytterligare möjliga och troliga resurser kan landet komma upp till 220 miljarder fat. Politisk instabilitet, krig och sanktioner har hindrat grundlig utforskning av substantiella delar av irakiskt territorium, så där finns en chans att ytterligare 100 miljarder fat finns oupptäckt i Iraks västra ödemarker. På det hela taget kan värdet på Iraks olja mycket väl konkurrera med Saudiarabiens tillgångar.⁸

För tillfället är detta naturligtvis bara potentiellt då Iraks oljeindustri allvarligt försämrats som ett resultat av kriget mellan Iran och Irak 1980-88, Gulfkriget 1991 och otillräcklig investeringar och underhåll efter kriget. Sedan 1990 har sanktionerna effektivt bromsat planer att öppna ytterligare fält för produktion. Sanktionerna har också orsakat en kännbar brist på utrustning för oljefält och mindre utvinning (med sanktionerna har USA hindrat import av utrustning till ett värde av 4 miljarder dollar). Under tiden har ifrågasatta metoder använts för att öka output från existerande fält, vilket kan ha skadat några av reservoarerne och skulle på kort sikt kunna resultera i en minskning av output.⁹

Men när utrustningen upprättats (ett lukrativt arbete för oljeindustrin, inkluderande vicepresident Cheneys tidigare arbetsgivare, Halliburton) och nya fält öppnats, kan sprundtapparna öppnas ordentligt. För att betala för det massiva återuppbyggnadsarbetet, skulle Iraq efter sanktionstiden utan tvekan försöka maximera sin oljeproduktion. Några analytiker, såsom Fadhil Chalabi, en tidigare företrädare för den

1. National Energy Policy Development Group, *Reliable, Affordable, and Environmentally Sound Energy for America's Future* (Washington: U.S. Government Printing Office, May 2001), pp. x and 1-13.

2. *Ibid.*, pp. 8-3 and 8-7.

3. James Dao, "In Quietly Courting Africa, White House Likes Dowry," *New York Times*, September 19, 2002.

4. Production and reserves are from *BP Statistical Review of World Energy 2002*; exports are from *OPEC Annual Statistical Bulletin 2001* (Vienna: 2002), Table 26.

5. National Energy Policy Development Group, *Reliable, Affordable, and Environmentally Sound Energy for America's Future* (Washington: U.S. Government Printing Office, May 2001), p. 8-4.

6. *BP Statistical Review of World Energy 2002*. Ultimately recoverable estimate is from U.S. Department of Energy, Energy Information Administration (EIA), *Saudi Arabia Country Analysis Brief*, October 2002, <<http://www.eia.doe.gov/cabs/saudi.html>>.

7. Past Saudi production increases are from *BP Statistical Review of World Energy 2002*; potential for current increase is from Jeff Gerth, "U.S. Fails to Curb Its Saudi Oil Habit, Experts Say," *New York Times*, November 26, 2002.

8. U.S. Department of Energy, Energy Information Administration (EIA), *Iraq Country Analysis Brief*, October 2002, <<http://www.eia.doe.gov/cabs/iraq.html>>. Iraqi oil officials agree, estimating reserves at 270-300 billion barrels in "Iraq's Oil Industry: An Overview," Platts, <<http://www.platts.com/features/Iraq/oiloverview.shtml>>.

9. U.S. Department of Energy, Energy Information Administration (EIA), *Iraq Country Analysis Brief*, October 2002, <<http://www.eia.doe.gov/cabs/iraq.html>>.

Ledande oljebolag, 2000

De 10 ledande oljebolagen i varje kategori accentueras i respektive kolumn

	Oljereserver (miljarder fat)	Oljeproduktion (miljoner fat/dag)	Raffinerings- kapacitet (miljoner fat/dag)	Produktförsäljning (miljoner fat/dag)
Saudi Aramco	261,8	8,6	2,1	3,0
Inoc (Irak)	112,5	2,6	0,4	0,4
KPC (Kuwait)	96,5	1,7	1,0	0,9
NIOC (Iran)	89,7	3,8	1,5	1,3
PDV (Venezuela)	77,7	3,3	3,1	3,2
ADNOC (Förenade Araberimaten)	53,8	1,4	0,2	0,2
Pemex (Mexiko)	28,3	3,5	1,5	2,1
NOC (Libyen)	23,6	1,3	0,3	0,3
Lukoil (Ryssland)	14,3	1,6	0,5	0,9
NNPC (Nigeria)	13,5	1,3	0,4	0,3
ExxonMobil (USA)	12,2	2,6	6,2	8,0
PetroChina	11,0	2,1	1,9	1,1
Royal Dutch/Shell (UK/Nederländerna)	9,8	2,3	3,2	5,6
British Petroleum	7,6	1,9	3,2	5,5
TotalFinaElf (Frankrike)	7,0	1,4	2,6	3,1
Chevron Texaco (USA)	8,5	2,0	2,1	4,0
Petrobras (Brasilien)	8,4	1,3	1,9	2,2
Sinopec Kina	3,0	0,7	2,6	1,3
Nippon Mitsubishi (Japan)	0,05	0,05	1,3	1,4
Hela världen	1,046,2	74,5	81,6	

Källa: Utdrag från Energy Intelligence Group.

irakiska regimen, anser att Irak kunde producera 8-10 miljoner fat om dagen under en tioårsperiod och kanske också så mycket som 12 miljoner.¹⁰

Påverkan på världsmarknaden är svår att bedöma. Saudiarabien skulle inte längre ensamt vara den dominerande producenten, med möjlighet att ensam påverka oljemarknaden. Sedan relationerna mellan USA och Saudiarabien substantiellt blivit svalare efter terroristattacken den 11 september 2001 – sprickor som kan bli större – skulle en konkurrent inte vara ovälkommen i Washington. En anonym amerikansk diplomat förklarade till den skotska tidningen *Sunday Herald* att ”ett återuppbyggt Irak är det enda välgrundade långsiktiga strategiska alternativet till Saudiarabien. Det är inte enbart en fråga om att skapa ordning, det förestående regimskiftet i Bagdad är en strategisk nödvändighet.”¹¹

Washington skulle få ett enormt inflytande på världens oljemarknad. Genom att öppna den irakiska sprundtappen skulle världsmarknaden översvämmas

och priserna kännbart sänkas. OPEC, som redan kämpar med överkapacitet och en tendens bland sina medlemmar att producera mer än tilldelad kvot (uppskattas överstiga den överenskomna totalen på 24,7 miljoner fat per dag med mer än 3 miljoner fat), kan upplösas då individuella exportörer deltar i ett destruktivt priskrig mot varandra.¹²

Ett massivt flöde av irakisk olja skulle också begränsa det inflytande som andra leverantörer – såsom Ryssland, Mexiko och Venezuela – har på oljemarknaden. Lägre priser skulle återgälda rysk olja – som är dyrare att producera – och göra den mindre konkurrenskraftig, vilket skulle förmörka prospekt för attraktiva utländska investeringar om att utvinna sibiriska oljetillgångar.¹³ Rysslands svaga ekonomi är starkt beroende av intäkter från oljeexporten. Dess nationella budget är baserad på priser på 24-25 dollar per fat.¹⁴ Aleksei Arbatov, ordförande i det ryska

10. Fadhil J. Chalabi, “Iraq and the Future of World Oil,” *Middle East Policy*, vol. vii, no. 4, October 2000, <http://www.mepec.org/public_asp/journal_vol7/0010_chalabi.asp>.

11. Trevor Royle, “The World’s Petrol Station: Iraq’s Past Is Steeped in Oil and Blood,” *Sunday Herald*, October 6, 2002, <<http://www.sundayherald.com/print28226>>.

12. OPEC overproduction data is from Neela Banerjee, “As Its Members Flout Oil Quotas, OPEC Considers New Approach,” *New York Times*, December 12, 2002.

13. Dan Morgan and David B. Ottoway, “In Iraqi War Scenario, Oil Is Key Issue,” *Washington Post*, September 15, 2002.

14. Stratfor, “War in Iraq: What’s at Stake for Russia?” November 22, 2002 (distributed electronically).

parlamentets försvarskommitté, förutsäger att om en ny irakisk regim säljer olja utan begränsningar ”kommer vår budget att falla samman.”¹⁵

Oljebolagens intressen

För att reparera och utöka sin oljeindustri behöver Irak omfattande utländska investeringar. För angelägna oljebolag representerar Irak en stor guldgruva – enligt en icke namngiven industrikälla en ”boom som väntar på att den sätts igång.”¹⁶

Före OPECs revolution i början av 1970-talet var det ett mindre antal bolag (ofta kallade ”De stora” eller ”De sju systrarna”) som kontrollerade oljeindustrin, och som kontrollerade verksamheterna från utvinning och produktion till raffinering och produktförsäljning. Men de förlorade en stor del av sin bas då en nationaliseringsvåg svepte över Mellanöstern och bland OPEC-länder. Idag äger statligt kontrollerade oljebolag huvuddelen av världens oljeresurser. Även om statliga bolag utför huvuddelen av utforskandet, borrhandet och pumpandet, har de i många länder enbart tillgång till oljan till priser och villkor som fastställts av respektive regering. Även om oljebolagen har lyckats att anpassa sig till den här situationen, skulle ett rakt ägandeförhållande ge dem mycket större flexibilitet och lönsamhet.

De dominerande privata bolagen (ExxonMobil och Chevron-Texaco från USA, Royal Dutch-Shell och BP från Storbritannien och Nederländerna, TotalFinaElf från Frankrike), som till stor del är resultatet av nyligen gjorda omfattande sammanslagningar, säljer närmare 29 miljoner fat per dag av drivmedel och andra oljeprodukter. Men produktion från fält ägda av dessa ’jättebolag’ omfattade 10,1 miljoner fat per dag år 2001, eller enbart 35 procent av deras försäljningsvolym.¹⁷ Även om dessa bolag har öst många miljarder dollar på utforskandet av nya fält utanför Mellanöstern, stod deras styrka reserver på 44 miljarder fat år 2001, 4 procent av världens totala och tillräckligt för att kunna producera olja för ytterligare 12 år på nuvarande nivå.¹⁸ Situationen är likartad för andra oljebolag. Följaktligen fortsätter Mellanöstern och särskilt Irak att utgöra nyckeln till framtiden för oljeindustrin.

Om en ny regim i Bagdad rullar ut den röda mattan för de transnationella oljebolagen är det möjligt att en bredare våg av avnationalisering kunde svepa över oljeindustrin, och vrida historien tillbaka till det tidiga 1970-talet. Klämd av ett årtionde av sanktio-

ner har den nuvarande regimen signalerat att den är beredd att erbjuda bättre villkor för utländska bolag.¹⁹ En sådan inbjudan från Bagdad skulle ligga i linje med större förändringar som är på gång, där ett växande antal oljeproducerande länder öppnar sina industrier för utländska direktinvesteringar.²⁰

Rivalitet eller motprestation

Flera europeiska och asiatiska oljebolag har under senaste åren ingått avtal med Irak som, om de förverkligas, skulle ge dem tillgång till reserver på åtminstone 50 miljarder fat och en potentiell output på 4-5 miljoner fat om dan (en annan uppskattning finner att enbart ryska bolag har ingått avtal som omfattar cirka 70 miljarder fat). Dessutom har ett antal kontrakt ingåtts om undersökning av de västra ödemarkerna.²¹

Särskilt ryska, kinesiska och franska bolag har strävat efter att få möjligheten att utveckla nya oljefält och att återupprusta existerande sådana så fort FN-sanktionerna hävs. Exempelvis tecknade ryska Lukoil ett avtal 1997 om att renovera och utveckla fältet West Qurna (med 15 miljarder fat i oljereserv). Kinas National Petroleum Corporation tecknade ett avtal om reservoaren North Rumailah, och Frankrikes TotalFinaElf har riktat in sig på den gigantiska tillgången Majnoon (omfattning cirka 20-30 miljarder fat).²²

Irak har försökt att använda oljeförmåner som lockbete för politiskt stöd bland tre permanenta medlemmar av FN:s säkerhetsråd – Frankrike, Ryssland och Kina – för att få bort sanktionerna. Även om den internationella consensus som funnits till stöd för sanktioner kraftigt minskat, har detta spel misslyckats att påverka amerikansk och brittisk opinion. I december 2002 upplöste Irak ett kontrakt med tre ryska bolag, frustrerat över att bolagen – med hänvisning till sanktionerna – inte hade påbörjat arbetet med oljeutvinning. Så länge Saddam Hussein behåller makten, kommer amerikanska och brittiska bolag inte att släppas in i Irak, men nu pågående sanktioner kommer också att omintetgöra existerande planer på oljeutvinning.

19. U.S. Department of Energy, Energy Information Administration (EIA), *Iraq Country Analysis Brief*, October 2002, <<http://www.eia.doe.gov/cabs/iraq.html>>.

20. ”The Iraq Oil Industry After Sanctions,” Middle East Institute conference proceedings summary, February 29, 2000, as reposted on the Global Policy Forum website, <<http://www.globalpolicy.org/security/oil/2000/0229mei.htm>>.

21. Deutsche Bank estimates, reported in U.S. Department of Energy, Energy Information Administration (EIA), *Iraq Country Analysis Brief*, October 2002, <<http://www.eia.doe.gov/cabs/iraq.html>>. The higher estimate is from Zarubezhneft, a Russian state-owned company. See Sabrina Tavernise, ”Oil Prize, Past and Present, Ties Russia to Iraq,” *New York Times*, October 17, 2002.

22. U.S. Department of Energy, Energy Information Administration (EIA), *Iraq Country Analysis Brief*, October 2002, <<http://www.eia.doe.gov/cabs/iraq.html>>.

15. Arbatov quoted in Sabrina Tavernise, ”Oil Prize, Past and Present, Ties Russia to Iraq,” *New York Times*, October 17, 2002.

16. Quote from James A. Paul, ”Iraq: The Struggle for Oil,” August 2002, Global Policy Forum website, <<http://www.globalpolicy.org/security/oil/2002/08jim.htm>>.

17. Calculated from OPEC *Annual Statistical Bulletin 2001* (Vienna: 2002), Table 77.

18. Ibid.

Ett ”regimskifte” i Bagdad skulle blanda om korten och ge amerikanska och brittiska bolag goda möjligheter till direkt tillgång till irakisk olja för första gången på 30 år – en förändring värd hundratals miljarder dollar. Amerikanska bolag ser entusiastiskt på dessa utsikter: exempelvis Chevrons verkställande direktör sade 1998 att han ”verkligen önskade att Chevron hade tillgång till” Iraks oljereserver.²³

I inledningen till avsnittet i säkerhetsrådets resolution 1441 från den 8 november, fanns svagt insvepta hot om att franska, ryska och kinesiska bolag skulle uteslutas från några framtida oljekoncessioner i Irak om inte Paris, Moskva och Beijing stödde Bush policy om regimskifte. Ahmed Chalabi, som leder Iraqi National Congress (INC), en oppositionsgrupp i exil med stöd av Bushadministrationen, sade att INC inte fann sig bundet att följa några kontrakt som undertecknats av Saddam Husseins regim och att ”amerikanska bolag skulle ha god tillgång till irakisk olja”, under en ny regim. Företrädare för amerikanska och brittiska oljebolag har haft möten med företrädare för INC för att säkerställa framtida inflytande över irakisk olja.²⁴ Under tiden har State Department lirkat med irakiska oppositionsföreträdare för att skapa en arbetsgrupp om olja och gas bestående av irakier och amerikaner.²⁵

Nikolai Tokarev, generaldirektör för det statligt ägda ryska oljebolaget Zarubezhneft, kommenterade i slutet av 2002: ”Behöver amerikanerna oss i Irak? Naturligtvis inte. Ryska bolag kommer att förlora olja för all evighet om amerikanerna kommer dit.”²⁶ Rädslan att utestängas från Iraks oljericedomar och att förlora inflytande i regionen har stärkt ryska, franska och kinesiska intressen att hindra ett amerikanskt anfall. Dessa länder är likväl måna om att hålla sina valmöjligheter öppna ifall en pro-amerikansk regim tillsätts i Bagdad, för att undvika ”risken att Washington vaknar på fel sida,” som *New York Times* framställer det.²⁷

Rivaliserande oljeintressen var en avgörande faktor bakom kulisserna när säkerhetsrådets permanenta medlemmar manövrerade kring orden i resolution 1441, med avsikten att göra upp om villkoren för eventuella åtgärder mot Irak. Det är troligt att samförstånd bakom scenen om framtiden för Iraks olja var en del av den politiska menuett som till sist ledde fram till resolutionens enhälliga antagande. USAs löfte om att

andra makter ska få en bit av kakan, en fingervisning i breda termer, var uppenbarligen tillräckligt lockbete för att vinna deras bifall. Det är därmed inte troligt att franska, ryska och kinesiska bolag helt kommer att stängas ute från ett Irak efter Saddam Hussein, även om de kommer att finnas med i en mindre roll.

Från surrogat till direkt kontroll

Genom oljans historia har oftast bestämmandet av vilka som får tillgång till denna högt värderade resurs, och på vilka villkor, ofta gått hand i hand med våldsutövande. Från början var det Storbritannien, imperiemakten i en stor del av Mellanöstern, som bestämde villkoren. Men sedan 50 år har USA – i jakt på en förhärskande andel av jordens resurser – gjort oavbrutna försök att få regionen kring Persiska viken till sin geopolitiska intressesfär. I Washingtons kalkyl har säkrandet av oljetillgångar konstant varit viktigare än att främja mänskliga rättigheter och demokrati.

USAs politik gentemot Mellanöstern har länge baserats på att bygga upp ställföreträdande makter i regionen och generöst tillförse dem med vapen. Sedan Shahen av Iran, västs regionala polis, avsattes 1979, blev Irak en form av ersättare när de invaderade Iran. Washington gav sitt stöd till Irak på flera sätt, innefattande varukrediter och lån, indirekt vapenstöd, riskfylld militär underrättelsetjänst i Bagdad under striderna mot Iran, pro-Irakiskt stöd under ”tankerkriget”, och angrepp på Irans flotta.

I början av 1970-talet, men särskilt i uppvaknandet i samband med Gulfkriget 1991, stödde USA Saudiarabien och allierade gulfstater med stora mängder högt sofistikerade vapen. Efter Gulfkriget lämnade amerikanska styrkor aldrig helt regionen. Med omfattande militär utrustning och förvärvat tillgång till militärbaser i Saudiarabien, Kuwait, Bahrain och Qatar, lade Washington grunden för framtida direkta interventioner vid behov.

I Persiska viken och närliggande regioner, är tillgången till olja vanligtvis säkrad av en genomgripande amerikansk militär närvaro. Från Pakistan till Centralasien till Kaukasus och från Östra Medelhavet till Afrikas horn, har ett omfattande nätverk av amerikanska inrättningar dykt upp – med många baser upprättade i namn av ”krig mot terrorismen”.

Även om den amerikanska närvaron inte enbart sker på grund av oljan, är oljan huvudorsaken. 1999 vittnade general Anthony C. Zinni, då chef för USAs centrala kommando, inför senatens Armed Services Committee att Persiska viken är av ”vitalt intresse” för USA och att landet ”måste ha fri tillgång till regionens resurser.”²⁸

23. Speech by Kenneth T. Derr, <http://www.chevrontexaco.com/news/archive/chevron_speech/1998/98-11-05.asp>.

24. Chalabi quote is from Dan Morgan and David B. Ottoway, “In Iraqi War Scenario, Oil Is Key Issue,” *Washington Post*, September 15, 2002. Peter Beaumont and Faisal Islam, “Carve-Up of Oil Riches Begins,” *The Observer* (United Kingdom), November 3, 2002.

25. Stratfor, “War in Iraq: What’s at Stake for Russia?” November 22, 2002 (distributed electronically).

26. Sabrina Tavernise, “Oil Prize, Past and Present, Ties Russia to Iraq,” *New York Times*, October 17, 2002.

27. Serge Schmemmann, “Controlling Iraq’s Oil Wouldn’t Be Simple,” *New York Times*, November 3, 2002.

28. Zinni quote is from James A. Paul, “Iraq: The Struggle for Oil,” August 2002, Global Policy Forum website, <<http://www.globalpolicy.org/security/oil/2002/08jim.htm>>. Testimony of April 13, 1999.

Företrädare för Bushadministrationen har emellertid kategoriskt förnekat olja som en av anledningarna till varför de strävar efter regimskifte i Irak. ”Nonsense”, sade försvarsminister Donald Rumsfeld till Steve Kroft i *60 Minutes* i december 2002. ”Det har inget att göra med olja, bokstavligt talat inget med olja att göra”.

Men företrädare för oljeindustrin som intervjuades i *60 Minutes* den 15 december målade upp en helt annan bild. På frågan om oljan är en del av ekvationen, svarade Phillip Ellis, chef för Boston Consultings verksamhet med global olja och gas, ”Självklart är det så. Ingen tvekan om det.”

Faktum är att företrädare för oljebolag i tysthet har träffat USA-stödda irakiska oppositionsledare.

Enligt Ahmed Chalabi, ledare för Iraqi National Congress, ”En framtida demokratisk regering i Irak kommer att vara tacksam till USA för att ha hjälpt det irakiska folket att befria sig och göra sig av med Saddam.” Och han tillade att ”Amerikanska bolag, förväntar vi oss, kommer att spela en viktig och ledande roll i Iraks framtida oljesituation.”

Michael Renner är Senior Researcher vid Worldwatch Institute i Washington, och verksam som Policyanalytiker för Foreign Policy in Focus och rapportserien Policy Reports. Artikeln som tidigare publicerats av Worldwatch Institute i deras rapportserie publiceras i svensk översättning med deras tillstånd. För ytterligare information om Worldwatch Institute, se deras hemsida www.worldwatch.org.

Stora oljebolag och James Baker har Västsahara som mål

Av *Wayne Madsen*

Mitt i den amerikanska internationella kampanjen mot terrorism, tillåter Bushadministrationen stora oljebolag att legitimera den olagliga ockupationen av ett invaderat land – Västsahara. Västsahara var tidigare känt under namnet Spanska Sahara och invaderades av Marocko 1975 (samma år som Henry Kissinger gav sitt samtycke till Indonesiens invasion och annektering av Östtimor och Indiens annektering av kungariket Sikkim), men Marockos ockupation har inte erkänts av FN eller av OAU. OAU erkänner dessutom det oberoende Västsaharas exilregering för Demokratiska Sahariska Arabrepubliken, som verkar från flyktinglägren i det avlägsna ökenområdet på den algeriska sidan av gränsen mellan Algeriet och Västsahara.

I Bushadministrationens nya världsordning har Västsahara ingen framtid. Detta på grund av att det som är betydelsefullt för Bush – olja – har upptäckts utanför Västsaharas kust. Trots att Marocko är den olagliga ockupanten av Västsahara, har inte detta faktum stoppat bolaget McGee Corporation baserat i Oklahoma City (bolaget är mycket kritiskt porträtterat i filmen ”Silkwood”) från att underteckna ett offshoreavtal om exploatering med Marocko den 25 september 2001, bara några dagar efter terroristattackerna mot USA. McGees timing kunde inte ha varit bättre.

Den rörelse som kämpar för ett självständigt Västsahara, Polisario, förde tidigare ett hårt gerillakrig mot Marocko. 1991 undertecknade Polisario och Marocko ett avtal om eldupphör men marockanska trupper stannade kvar i det omtvistade området. Under tiden har Marocko fortsatt inflyttningen av tusentals marockaner in i territoriet. Avtalet om eld-

upphör 1991 var tänkt att resultera i en folkomröstning om territoriets framtid. Emellertid har Marocko fortsatt att förhålla omröstningen tills territoriet bebos av tillräckligt många bosättare så Marocko kan vara säker på en majoritet i en påföljande omröstning som därmed skulle resultera i stöd för anslutning till Marocko.

1997 utsåg FNs generalsekreterare, som tilldelades Nobels fredspris 2001, James Baker till sitt personliga sändebud för att lösa problemet med Västsahara. Baker, som senare skulle fungera som George W Bushs hjälpreda i Floridas omtvistade presidentval, började överväga hittills okända idéer att lösa problemet Västsahara.

Olyckligtvis för västsaharierna var Bakers idéer hämtade ur Marockos imprimatur. Hans institut James Baker Institute at Rice University finansierade en studie med namnet ”Strategisk energipolitik: Förändringar för det tjugoförsta århundradet”. Författare till den rapporten är Matt Simmons, ordförande i Simmons and Company Investment Bankers och ingår i ledningen för Kerr McGee.

Det är också behjälpligt för Kerr McGee att Bakers tidigare talesman vid Departments of State and Treasury och en mycket nära vän, Margaret Tutwiler, är USAs ambassadör i Marocko. En tidigare till Tutwiler förbunden person har anförtrott att det inte var någon tillfällighet att Tutwiler placerades i Marocko, ”hon helt klart placerades där av Baker och hans kompanjoner i oljebolagen för att hjälpa till att ordna oljeavtal”. Tutwiler är inte enbart i en bra position för att påverka USAs politik om Västsahara, hon kan också räkna med en av sina bästa vänner, tidigare Communications Director i Vita Huset och nära för-

trogen med Bush, Karen Hughes, för att försäkra sig om att ärendet Marocko får president Bush personliga uppmärksamhet.

Den plan som Baker lade fram om Västsahara kommer otvivelaktigt att resultera i territoriets eventuella uppgående i Marocko. Planen, som diskuterats i FNs säkerhetsråd och har starkt stöd av Frankrike vars konglomerat TotalFinaElf också nyligen undertecknat ett offshoreavtal med Marocko om oljeutvinning, innebär ett uppehåll på fem år för en slutlig folkomröstning. Under tiden skulle Västsahara ledas av en mycket svag territoriell församling som är starkt uppbyggd av lojalitetsband till Marocko.

Marockos kung Mohammed är nära allierad till USA. När folkomröstningen till sist genomförs, någon gång år 2006 eller 2007, skulle enligt planen alla marockanska bosättare och ockupationsstyrkor vara röstberättigade.

Den 7 januari 2003 meddelade FN att Baker skulle besöka Marocko, Algeriet, Mauretania och Västsahara för att presentera sin plan. Det verkar nu som om det föresvävande kriget mot Irak och den paralyserande oljestrejken i Venezuela har satt Baker under tryck från hans vänner inom Bushadministrationen att få igång oljeborrning utanför Västsahara. Därav det nya intresset från Baker om ett "freds"-förslag om Västsahara.

Amerikanska oljebolag väntar vid borren. I sina skrivningar från Kerr McGees Securities and Exchange Commission, fortsätter de att betrakta Västsaharas Boujdour block (där de fått tillstånd av Marocko att borra) som en del av marockanskt territorium, ett anspråk som inte stöds av FN och har inte heller offentligt erkänts av USA.

Även om Baker skulle ha varit en hederlig mellanhand måste även han medge inför säkerhetsrådet under 2001 att planen var starkt influerad av Marocko. Sedan Bush hade engagerat Algeriets president Abdelaziz Bouteflika i det världsomspännande kriget mot terrorism, är det tydligt att denne var pressad att minska Algeriets stöd till Polisario och västsaharierna. Bouteflika till och med uttalade sig positivt om

Bakers plan. Den franska presidenten Jacques Chirac har anspelat på Västsahara som Marockos "södra provinser", en tydlig indikation på hur Väst ser på territoriets framtid.

Västsaharierna för sin del hävdar att Marockos avtal med TotalFinaElf och Kerr McGee strider mot internationell rätt och tidigare FN-resolutioner. Västsaharas president Mohammed Abdelaziz fördömde oljeavtalen som en olaglig "provokation". Västsahariernas sak stöds av en mångfald folkrörelser, Frankrikes tidigare första dam Daniella Mitterand och Östtimors ledning, vilka alltför väl vet hur det är att hållas som gisslan av oljeintressen och en brutal ockupationsmakt allierad med Väst. Men oljebolagen och teamet Baker-Bush håller fortfarande i trumf-kortet. Om saharierna i desperation bryter avtalet om eldupphör och börjar kriga mot Marocko kommer USAs ageranden mot terrorism att avgöra deras öde.

Allt som den amerikanska ledningen behöver göra är helt enkelt att förklara Polisario och Demokratiska Sahariska Arabrepubliken som terroristorganisationer. Deras internationella tillgångar skulle frysas, deras ledare skulle arresteras och rättslig prövning kunde ske av hemliga USA-tribunaler, och stora oljebolag och Marocko kunde göra vad de ville i Västsahara. Även grupper som stöder deras sak kunde bli måltavla och deras tillgångar omhändertags. Vidare skulle den amerikanska allmänheten, inlärda att vara misstänksamma mot allt arabiskt, ha föga sympatier för nomadiserande araber som strider mot en USA-"allierad". Det är ett scenario som kan utspelas i varje del av världen där lokala befrielseörelser försöker mäta sina krafter med brutala regimer och giriga transnationella företag – Acehregionen i norra Sumatra, Västra Papua och Nigerias deltaregion – för att nämna några.

Wayne Madsen är en Washingtonbaserad undersökande journalist, kolumnist och författare, bland annat har han medverkat i den uppmärksammade boken *Forbidden Truth*. Artikeln publiceras översatt till svenska med författarens tillstånd.